

Հայ ժողովրդի պատմության ժամանակագրություն

1934 մարտ 1 Երևանում վախճանվեց հայ ճարտարապետության պատմության նշանավոր հետազոտող Թորոս Թորամանյանը:

հուլիս 12 Լույս է տեսնում ՀԿ(Բ)Կ Կենտկոմի, Երքադկոմի և ՀԽՍՀ Կենտգործկոմի օրգան «Կոմունիստ» թերթի առաջին համարը:

օգոստոս 1 Բացվում է Հայաստանի խորհրդային գրողների առաջին համագումարը:

օգոստոս 17 Հրավիրվում է ԽՍՀՄ գրողների հիմնադիր առաջին համագումարը, որին մասնակցում էր նաև հայ գրողների պատվիրակությունը:

սեպտեմբեր 6 Տեղի է ունենում Ղափանի հարստացուցիչ գործարանի հանդիսավոր բացումը:

սեպտեմբեր 14 ՀԽՍՀ Կենտգործկոմի նախագահության և ժողկոմխորհրդի որոշմամբ կազմակերպվում է ՀԽՍՀ ներքին առևտրի ժողովրդական կոմիսարիատ:

նոյեմբեր 5 Բացվում է Լենինականի մանկավարժական ինստիտուտը:

նոյեմբեր 29 Տեղի է ունենում Երևան-Քանաքեռ երկաթգծի հանդիսավոր բացումը:

1935 փետրվար 10 Ծնվեց բժիշկ, գրող և լրագրող Ջորի Բալայանը:

մարտ 3 Ծնվեց Հրանտ Մաթևոսյանը (գրող, արձակագիր):

մարտ 15 Ծնվեց կրկեսի, էստրադայի և կինոյի հայ դերասան Լեոնիդ Ենգիբարյանը: (Վախճ. 1972թ.-ին):

մարտ 30 Թիֆլիսում վախճանվեց ականավոր երգահան Ռոմանոս Մելիքյանը: (Վախճ. 1883թ.-ին):

ապրիլ 1 Երևանում բացվում է ռուսական մանկավարժական երկամյա ինստիտուտը:

մայիս 1 Էկրան է բարձրանում «Պեպո» առաջին հայկական հնչուն կինոնկարը:

հունիս 11 Ստեղծվում է ՀԽՍՀ լուսժողկոմատին կից Պատմության ու գրականության ինստիտուտը:

հունիս 19 Երևանում բացվում է ՀԽՍՀ պետական պատմական թանգարանը:

հուլիս 14 Տեղի է ունենում ԽՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի հայկական ֆիլիալի (Արմֆանի) հանդիսավոր բացումը:

օգոստոս 5 Գործարկվում է Լենինականի մսի կոմբինատը:

օգոստոս 7 Կիսլովոդսկում վախճանվեց նշանավոր գրող Ալ. Շիրվանզադեն: (Ծնվ. 1858թ.-ին, Շամախում):

հոկտեմբեր 22 Փարիզում վախճանվեց Կոմիտասը (Սողոմոն Սողոմոնյանը), աճյունը փոխադրվեց Երևան 1936թ.-ին:

նոյեմբեր 29 Երևան է ժամանում ԽՍՀՄ Կենտգործկոմի նախագահ Ս. Ի. Կալինինը:

1936 փետրվար 20 Երևանում վախճանվեց անվանի ճարտարապետ Ալեքսանդր Թամանյանը: (Ծնվ. 1878թ.-ին):

հուլիս 1 Երևանում վախճանվեց ՀԽՍՀ ժողովրդական արտիստ Հովհաննես Աբեյանը:

հուլիս 9 Թիֆլիսում սպանվեց ՀԿ(Բ)Կ Կենտկոմի առաջին քարտուղար Աղասի Խանջյանը:

հուլիս 10 Շահագործման է հանձնվում Երևանի կարբիդի գործարանը:

նոյեմբեր 19 Բացվում է ՀԽՍՀ խորհուրդների IX արտակարգ համագումարը:

դեկտեմբեր 5 Շարք է մտնում Քանաքեռգէտը:

դեկտեմբեր 5 ԽՍՀՄ խորհուրդների VIII արտակարգ համագումարը հաստատում է ԽՍՀՄ նոր սահմանադրությունը: Հայկական ԽՍՀ -ը դառնում է միութենական հանրապետություն:

1937 մարտ 23 ՀԽՍՀ խորհուրդների IX արտակարգ համագումարը հաստատում է Հայկական ԽՍՀ նոր սահմանադրությունը:

ապրիլ 24 Հրապարակվում է ՀամԿ(Բ)Կ Կենտկոմի որոշումը ՀամԿ(Բ)Կ Անդրերկրկոմը վերացնելու մասին:

նոյեմբեր 15 Տեղի է ունենում Ստանիսլավսկու անվան ռուսական պետական դրամատիկական թատրոնի հանդիսավոր բացումը Երևանում:

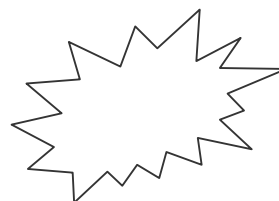
նոյեմբեր 17 Թիֆլիսում վախճանվեց գրող Հակոբ Հակոբյանը: (Ծնվ. 1866թ.-ին, (Գանձակ) Ելիզավետպոլում):

նոյեմբեր 29 Վախճանվեց հայ բանաստեղծ, արձակագիր, թարգմանիչ և քննադատ Եղիշե Չարենցը: (Ծնվ. 1897թ.-ին):

1938 հուլիս 12 Բացվում է ՀԽՍՀ առաջին գումարման Գերագույն խորհրդի առաջին նստաշրջանը:

հուլիս 18 Ծնվեց արձակագիր, դրամատուրգ, թարգմանիչ Պերճ Ձեյթունցյանը:

(Շարունակելի)

Պուտին. Ռուսաստանը պատրաստ է հանդես գալ որպես Լեռնային Ղարաբաղի շուրջ Ադրբեջանի եւ Հայաստանի միջեւ համաձայնությունների կատարման երաշխավոր

ՍԱԼԿՏ ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 17 ՅՈՒԼԻՍԻ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Ռուսաստանը պատրաստ է հանդես գալ որպես Լեռնային Ղարաբաղի շուրջ Ադրբեջանի եւ Հայաստանի միջեւ համաձայնությունների կատարման երաշխավոր: Այդ սասին, ինչպես հաղորդել է ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ը, մամուլի ասուլիսում հայտարարել է Ռուսաստանի նախագահ Վլադիմիր Պուտինը:

«Փոխզիջումը պետք է ձեռք բերվի այդ երկրների ժողովուրդների կողմից, իսկ Ռուսաստանը գործընկերների հետ միասին պատրաստ է հանդես գալ որպես այդ համաձայնությունների կատարման երաշխավոր», - ասել է նա:

Պետության ղեկավարը հիշեցրել է, որ «ությակի» երկրների մեծամասնությունը «այս կամ այն չափով փորձում է օգնել դարաբաղյան հակամարտության կարգավորմանը»: Մասնավորապես, գործընթացում ակտիվորեն ներգրավված են Ֆրանսիայի նախագահ ժակ Շիրակը, ԱՄՆ-ի ղեկավար Ջորջ Բուշը:

«Մենք շատ կուզենայինք, որ Ադրբեջանն ու Հայաստանն ընդունելի լուծում գտնեին: Մենք լուծում չենք պարտադրելու ոչ ադրբեջանական, ոչ էլ հայկական կողմին», - ընդգծել է Վլադիմիր Պուտինը:

Ֆրանսիան պաշտպանում է Կենտրոնական Ասիայից Հարավային Կովկասի տարածքով Եվրոպա գազամուղի շինարարությունը

ԹԲԻԼԻՍԻ, 17 ՅՈՒԼԻՍԻ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Ֆրանսիան պաշտպանում է Հարավային Կովկասի տարածքով Կենտրոնական Ասիայից Եվրոպա գազամուղ կառուցելու գաղափարը: Այս մասին Վրաստանում Ֆրանսիայի արտակարգ եւ լիազոր դեսպան Ֆիլիպ Լեֆորը հայտարարել է ՌԻԱ «Նովոստի»-ին տված հարցազրույցում:

«Կենտրոնական Ասիայից Հարավային Կովկասի տարածքով Եվրոպա ուղեգիծը չափազանց կարելու է, Ֆրանսիան, ինչպես էլ

Եվրոպայի մյուս երկրները, շահագրգռված է այդ նախագծի իրացմամբ», - հայտարարել է դեսպանը:

Նա նշել է, որ այդ նախագծի իրականացման դեպքում Ֆրանսիան ակտիվորեն կմասնակցի գազամուղի շինարարական աշխատանքներին, ինչպես դա արել է Բաքու-Թբիլիսի-Ջեյհան եւ Բաքու-Էրզրում խողովակաշարերի շինարարության դեպքում:

«Ֆրանսիան հանդես է գալիս դիվերսիֆիկացման եւ գազի եւ նավթի սպասարկման եւ փոխադրման բոլոր աղբյուրների անվտանգության օգտին», - ընդգծել է դեսպանը:

«Վեցյակը» ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդին է հանձնել Իրանի հիմնախնդրի վերաբերյալ առաջարկությունները

ՄԱԿ, 14 ՅՈՒԼԻՍԻ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Հինգշաբթի օրը ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդին է հանձնվել իրանական միջուկային հիմնախնդրի կարգավորման վերաբերյալ առաջարկությունների ամբողջ փաթեթը:

Այն մշակվել էր Եվրոպական «եռյակի» (Մեծ Բրիտանիա, Ֆրանսիա, Գերմանիա) կողմից եւ անցած ամսվա սկզբին ՄԱԿ-ի ԱԽ-ի հինգ մշտական անդամների եւ Գերմանիայի անունից թեիրանին էր հանձնվել Եվրամիության արտաքին քաղաքականության եւ անվտանգության գծով գերագույն կոմիսար Խավիեր Սոլանայի կողմից:

Այս համալիր ծրագիրը ներառում է տարբեր տնտեսական եւ քաղաքական խթաններ, որոնք առաջարկվում են Իրանին ուրանի հարստացման աշխատանքներից հրաժարվելու փոխարեն: Ըստ դիվանագետների, այն հիմք կդառնա իրանական միջուկային հարցի վերաբերյալ բանաձեւի նախագծի քննարկման համար, որի շուրջ աշխատանքին Անվտանգության խորհուրդն անմիջականորեն ձեռնամուխ կլինի եկող շաբաթ:

«Վեցյակի» արտաքին գործերի նախարարները հուլիսի 12-ին Փարիզում կայացած հանդիպմանը որոշել են Անվտանգության խորհուրդ վերադարձնել իրանական «միջուկային դոսիեն», քանի որ թեիրանն այդպես էլ չպատասխանեց այդ առաջարկություններին:

Միխեիլ Սահակազվիլին Բաքու-Թբիլիսի-Ջեյհան նավթամուղը գնահատել է որպես Վրաստանի ազատության եւ էներգետիկական անկախության գրավական

Միջազգային

«ՆԵՂՈՍԻՑ ԵՓՐԱՏ ԶԳՎՈՂ ԻՄՐԱՅԵԼ»

Միջազգային հիպերսոնիստական շարժման նպատակները

ԹԲԻԼԻՍԻ, 14 ՅՈՒԼԻՍԻ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Վրաստանի նախագահ Միխեիլ Սահակազվիլին Բաքու-Թբիլիսի-Ջեյհան նավթամուղը գնահատել է որպես Վրաստանի ազատության եւ էներգետիկական անկախության գրավական: Այս մասին նախագահը հայտարարել է ԲԹՁ-ի գործարկման պաշտոնական արարողության ժամանակ, որը տեղի է ունեցել Թուրքիայի Ջեյհան քաղաքում:

«Հանուն հայրենիքի» միջազգային հիպերսոնիստական շարժման առաջնորդ Ավրոմ Շնուլեւիչը մոսկովյան «Ձավտրա» թերթին տված ծավալուն հարցազրույցում խոսում է համաշխարհային մի շարք նախագծերի, շարժման կայսերական ծրագրերի, հակահրեականության, «Երկրորդ Խազարիայի» եւ այլ հարցերի մասին:

- Ո՞րն է ձեր շարժման իմաստը: Ի՞նչ է նշանակում «հիպերսոնիզմ»:

«Մեզ համար նավթամուղն ավելին է, քան տնտեսական եւ քաղաքական նշանակություն ունեցող էներգետիկական նախագիծ: Մեզ համար ԲԹՁ-ն ունի պատմական նշանակություն ազատության եւ անկախության տեսանկյունից», - ասել է Սահակազվիլին:

Վրաստանի նախագահի գնահատմամբ, Բաքու-Թբիլիսի-Ջեյհան նավթամուղի եւ Բաքու-Թբիլիսի-Էրզրում կառուցվող գազամուղի նախագծերը նշանակում են «մի դարաշրջանի ավարտը եւ նոր փոխհարաբերություններով նոր դարաշրջանի սկիզբը»:

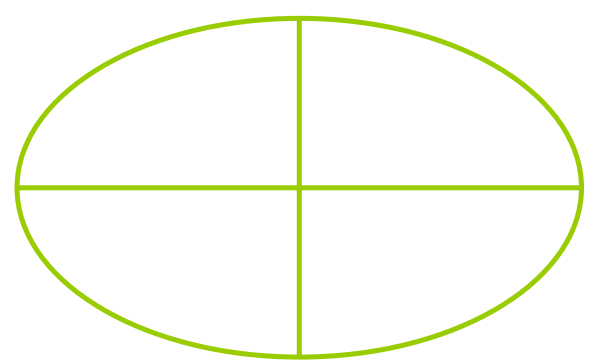
- Իսրայելի իշխանական կառույցների մեծ մասը որել է ձեռով կապված է ամերիկացի գլոբալիստների հետ: Նրանց հարկավոր չէ ազատ Իսրայել, նրանք նախընտրում են դառնալ աշխարհաքաղաքացիներ: Ոմանք կարծես թե հրեա են, բայց բնակարան ունեն Լոնդոնում, տուն՝ Փարիզում եւ այլն: Նրանց տրամաբանությունը հետեւյալն է. եթե Իսրայելն անհետանա, եթե ամերիկացիները, ռուսները կործանվեն, ապա «մենք» թե՛ Ավիվից, Նյու Յորքից, Մոսկվայից հեշտությամբ կտեղափոխվենք ուրիշ մայրաքաղաք: Կան նաեւ ուղղափառ հրեաներ, որոնք ուզում են կյանքը կառուցել ըստ հուդայականության սկզբունքների: Բայց նրանց «գետտոյական» ապրելակերպը պահանջում է թաքնվել, չմիջամտել անգամ սեփական երկրի կյանքին: Մենք առաջարկում ենք երրորդ մոտեցումը, որ անհրաժեշտ է կյանքը կառուցել հրեական ավանդույթի հիման վրա, որ արեւմտյան աշխարհակարգը հանգեցնում է հուդայականության կործանմանը: Ուստի Իսրայելը պետք է հարձակման անցնի: Մենք հանդես ենք գալիս իսրայելական կայսրության ստեղծման օգտին: Նեղոսից Եփրատ ձգվող սահմանը տարածաշրջանի բնական աշխարհաքաղաքական սահմանն է: Մեր շարժումը ձգտում է հուդայականությունը դարձնել գաղափարախոսություն, քանզի այդ կրոնն առավել հարմար է հասարակության հետինդուստրիալ վիճակի համար:

- Այդ պատկերացումները շա՞տ հետեւորդներ ունեն Իսրայելում:

«Այս նախագիծն այն սահմանն է, որտեղ ավարտվեց թելադրանքի տարրեր ունեցող քաղաքականությունը եւ համագործակցությունն սկսվեց կողմերի շահերի հաշվառման եւ փոխադարձ հարգանքի հիման վրա», - ասել է Սահակազվիլին:

Իր ելույթում Վրաստանի նախագահը մեծ ուշադրություն հատկացրեց վրաց-թուրքական հարաբերություններին եւ Թուրքիան անվանեց «եղբայրական երկիր», որը «շատ արագ դառնում է Վրաստանի համար մեկ ամբողջական գործընկերը եւ նրա գլխավոր ներդրողը»:

- Բնակչության մեծ մասը մեզ համամիտ է: Բայց շատերը, ցավոք, չեն հավատում մեր նպատակների իրագործելիությանը:

- Այն տպավորությունն է ստեղծվում, թե Իսրայելը գաղափարախոսական ու բարոյական խոր ճգնաժամ է ապրում:

- Իսրայելն աշխարհի սիրտն է: Ուստի այդ տարածքի շուրջն առկա է նման մեծ լարվածություն: Մենք ծանր ժամանակ ենք ապրում: Սա հին աշխարհի մահվան եւ նորի ծննդյան ժամանակն է: Արդեն քսան տարի հետո մեր գավակները կտեսնեն միանգամայն ուրիշ աշխարհ: Պարզապես Իսրայելում դա առավել հստակ է զգացվում:

- Այսօր Իսրայելն ստիպված է արձանագրել, որ «Համասը» դառնում է իր քաղաքական գործընկերը: Հասարակության մեջ պառակտում է հասունանում: Իսրայելցիներն զգում են, որ Ամերիկան ըստ էության կորցնում է հետաքրքրությունն իրենց տարածաշրջանի հանդեպ:

- Այն, ինչ այսօր տեղի է ունենում Մերձավոր Արեւելքում, տարբեր նախագծերի բախման հետեւանքն է: Չնայած Արեւմտյան Եվրոպայի եւ Ամերիկայի հակասություններին, Արեւմուտքն այնուամենայնիվ միեւնույն ուժն է: Արեւմուտքի նախագիծը մնում է ուժի մեջ. նա ուզում է պահպանել իր գերիշխանությունը: Բայց ես կարծում եմ, որ դա նշանակում է զարգացման դադարեցում: Կա նաեւ այսպես կոչված իսլամիզմ: Տվյալ նախագիծը պահանջում է վերադառնալ Մուհամմեդ մարգարեի ժամանակների քաղաքակրթությանը: Այդ իսլամը ենթադրում է քաղաքակրթության զարգացման դադարեցում: Կա Չինաստան, որն առայժմ միայն փորձում է նախագիծ դառնալ:

Նախագծերից մեկն էլ հրեական քաղաքակրթության նախագիծն է: Տարագրության ժամանակաշրջանում հուդայականությունը ներամփոփված էր: Հրեաների հայրենադարձման սիոնիստական նախագիծը հուդայականությունը դարձրեց ողջ մարդկության համար նշանակալի հոգեւոր գործոն: Ընդսմին սիոնիզմի գաղափարը սահմանափակ է ստեղծել հրեաների ապաստան եւ չխառնվել մյուս ժողովուրդների գործերին: Սիոնիստներն ուզում էին սփյուռքի բոլոր հրեաներին հետ բերել եւ ստեղծել մի սովորական երկիր: Ցավոք, աշխարհն այնպես է կառուցված, որ գետտո-պետությունում նստած մնալն անհնար է: Արաբների առածն ասում է՝ եթե չես ուզում գալ դառնալ, շները քեզ կուտեն:

Հրեաները պետք է ընդունեն պատմության մարտահրավերը, դառնալով համաշխարհային ուժ: Մերձավորարեւելյան հակամարտությունն ինչո՞ւ է այսքան երկար շարունակվում: Բանն այն է, որ հրեաների եւ նրանց հարեւան արաբների կյանքը սահմանող որոշումները երուսաղեմում կամ

Ռամալլայում չեն ընդունվում: Դրանք ընդունվում են Վաշինգտոնում, Բրյուսելում, Պեկինում, Եվրոպայում, Ջակարտայում՝ որտեղ ասես, միայն թե ոչ Մերձավոր Արեւելքում: Աշխարհում որոշ ուժեր շահագրգռված են հակամարտության հավերժացմամբ: Բայց մենք պետք է տնօրինենք մեր ճակատագիրը:

Ռուսաստանին, օրինակ, ձեռնտու են նավթի բարձր գները, ուստի նա գործ է բռնում միաժամանակ թե՛ «Համասի» եւ թե՛ Իսրայելի հետ: Նա շահագրգռված է արաբ-իսրայելական հակամարտության հավերժացմամբ, Ամերիկան՝ նույնպես, քանզի նրա համար տարածաշրջանը ռազմավարական կարեւորություն ունի: Քանի որ անհնար է ամերիկյան կայազոր պահել իսրայելական, եգիպտական կամ հորդանանյան յուրաքանչյուր քաղաքում, Ամերիկան ուզում է առաջացնել կառավարելի ճգնաժամ: Պաղեստինյան պետություն ստեղծելու գաղափարի զլխավոր շարժիչ ուժն Ամերիկան է, որը մինչեւ օրս չի ճանաչում Իսրայելի մայրաքաղաքը, նրա 1968 թ. սահմանները:

Ամերիկացիները շահագրգռված են Պաղեստինի պետության ստեղծմամբ, որն, ի դեպ, բացարձակապես անկենսունակ է լինելու: Իսկ կողքին կլինի Իսրայելը, որի լայնությունն ամենանեղ մասում 16 մղոն է: Նման տեսքով նույնպես պետությունը չի կարող գոյատեւել: Ինքնավարության տարածքում 50 տարի ապրող արաբ բնակչությունը «դատապարտված է» պատերազմի, ինչպես արդեն երկու տասնամյակ մարտնչող չեչեն գրոհայինները:

Քանի որ Պաղեստինում տնտեսություն չկա եւ չի նախատեսվում (պատճառն արաբների կաշառակերությունն է), տարածաշրջանում կլինի լարվածության մշտական աղբյուր: Երկու կողմերին վերահսկելով՝ Ամերիկան կպահպանի ռազմավարական կարեւոր տարածաշրջանը: Իսրայելի բյուջեն ավելի քան 100 մլրդ դոլար է: Երեք միլիարդանոց ռազմական «օգնություն» հատկացնելով՝ ամերիկացիները վերահսկողության տակ են պահում Իսրայելի ռազմարդյունաբերությունը:

- Ուրեմն Իսրայելն ամերիկյա՞ն նախագիծ է:

- Ո՛չ: Իսրայելը հրեական նախագիծ է, 20-րդ դարում մեր խոշորագույն նվաճումներից մեկը: Ժողովուրդը կորզեց իր պետությունը՝ ի հեճուկս զլխավոր համաշխարհային ուժերի (հիտլերյան Գերմանիա, ԽՍՀՄ, ԱՄՆ):

Խորհրդային Միության փլուզումը նշանավորեց ռուսական ազգայնական նախագծի, համամարդկային ինչ-ինչ հարցերի պատասխանող

ռուսական քաղաքակրթության անկումը: Ռուսաստանի ներկայիս ուղին փաստորեն ռեզերվացիայի ուղի է, որն առավել հարմար է էստոնիայի կամ Լիտվայի համար: Ռուսաստանում (ինչպես եւ Իսրայելում) ներկայումս կառավարող բուրժուազիան առետրական միջնորդի դեր է խաղում, վաճառելով երկրում արդյունահանվող նավթը: Ռուսական վերնախավն այլ բանի ընդունակ չէ: Իսրայելը չունի բնական հարստություններ: Միակ «բնապաշարը» երկրի աշխարհաքաղաքական դիրքն է, որի վաճառքով է զբաղվում կառավարող ընտրախավը:

Ռուսաստանը եւ Իսրայելը կարող են համագործակցել: Իսրայելում առկա է բարեհաճ վերաբերմունք Ռուսաստանի, ռուսական մշակույթի նկատմամբ: Բայց ռուսների ազգայնական շարժումը զգալի չափով տոգորված է հակահրեական նախապաշարմունքներով: Ժամանակին դրա հետեւանքով կործանվեց Ռուսական կայսրությունը: Իրականում հրեաները միշտ եղել են կայսերապաշտ ժողովուրդ եւ Ռուսաստանի պատմության ընթացքում դարեր շարունակ աջակցել են կենտրոնական իշխանությանը: Սակայն Ռոմանովների գահատոհմի ջանքերով հրեա երիտասարդությունը դարձավ հեղափոխության հարվածային ուժը: Այսօր նույն սխալը կրկնում են ռուս ազգայնականները, թշնամիներ հռչակելով հրեաներին եւ Իսրայելին:

Հակահրեականության գաղափարախոսությունը խիստ վնասում է Ռուսաստանին: Այն մոռացության է մատնում երկրում գոյություն ունեցող խնդիրները: Եթե ռուսները կարողանան Իսրայելին եւ հրեական հարցերին նայել առանց հրեատյացության ակնոցի, ապա հնարավոր կլինի շատ կարելուր եւ փոխշահավետ դաշինք: Կարելի է վերհիշել Մոլոտով-Ռիբենտրոպ դաշինքը: Եթե Հիտլերը, Հաուսհոֆերի եւ իր հայրենակիցների մեծամասնության կամքին հակառակվելով չխախտեր այն, ապա չէին լինի ոչ Հոլոքոսթի, ոչ էլ 2-րդ աշխարհամարտի արհավիրքները:

- *Ձեր կարծիքով, ո՞րն է «ռուսական ֆաշիզմի» պատճառը:*

- Դա նախագահի վարչակազմի հղացած իշխանական նախագիծ է: «Ռուսական ֆաշիզմի» ուրվականով ուզում են քողարկել իրավիճակը: Ռուսաստանում կառավարվող կոմպրադորական բուրժուազիայի համար գլխավորը նավթային շահույթներից չզրկվելն է: Այդ մարդիկ կյանքում այլ բան չգիտեն: Իսկ ռուսների ազգայնական վերածնունդը, բնականաբար, կպահանջի նավթային եկամուտներն ուղղել ոչ թե առանձին անձանց գրպանները, այլ երկրի վերածնությանը, գիտության, կրթության, մշակույթի զարգացմանը:

Ուստի ներկայիս կառավարիչները կենսականորեն շահագրգռված են ռուսական ազգայնական նախագծի ոչնչացմամբ:

Այս հարցում ռուսական «ընտրախավը» մնան է իսլամիստներին: Իսլամի փորձագետներից մեկը մի առիթով ինձ ասաց. «Կարծում եմ, կգա օրը, երբ Կրեմլի պաշտոնյաներից շատերը չիրկիզվող պահարաններից կհանեն թասակները եւ «Ալլահի աքբար» կասեն»: Իսլամիստական նախագիծը շատ համահունչ է կյանքի զարգացումը սառեցնելու գաղափարին, ուստի ռուս ղեկավարները շահագրգռված են ռուսական ազգայնական շարժման ճնշմամբ:

- *Լսե՞լ եք «Երկրորդ Խազարիայի» նախագծի մասին:*

- Խազարիայի առասպելի հեղինակը Լեւ Գումիլյովն է: Պատմական հայեցակարգի գրեթե բոլոր հեղինակները՝ Մարքսը, Թոյնբին, Գումիլյովը, եղել են հրեատյացներ: Խազարիան (7-10-րդ դդ.) առաջին եվրասիական կայսրությունն էր: Խազարների մշակած կայսերական կառավարման տեխնոլոգիաներն զգալի չափով ժառանգեցին մոնղոլները, իսկ Ոսկե հորդայի կործանումից հետո դրանք անցան Ռուսական կայսրությանը: Խազարիան տարբեր ժողովուրդների շահերը ներդաշնակեցնող նախագիծ է:

Իմ կարծիքով, «Երկրորդ Խազարիան» Ռուսական, Թուրքական եւ Հրեական կայսրությունների դրական համագործակցության տարբերակ է:

Պ. Ք.

Շնորհալի եւ արժանաւոր բանաստեղծ Կարոյի մասին Ձեզ՝ «Ալիք» օրաթերթի խմբագրութեանն եմ յանձնում մի յօդած: Դուք Կարոյին ինձանից լաւ էք ճանաչում: Իմ կարծիքով՝ նա այնքան մեծ է, որ պէտք է աւելի գրի իր մասին, որովհետեւ յեղափոխութիւնից յետոյ Իրանում հասակ նետած սերունդը նրան չի ճանաչում: Օտարութեան մէջ Կարոյի նմաններին շատ դժուար է անցնում: Նւազագոյնը այն, որ եթէ մի յօդած իր մասին տպագրուի եւ ինքը կարդայ, կուրախանայ դրանով: Կարոյին մենակ մի թողէք:

Յարգանքով՝ Բասիր

Կարօն մեր մէջ է

ՄԱՆՈՒԶԵՐԻ ԲԱՍԻՐ

Պարսիկ մտաւորական Մանուչէի Բասիրից ստացել ենք ետեւեալ յօդածը՝ իրանահայ պարսկագիր շնորհալի բանաստեղծ Կարոյի մասին (Կարօ Տէրտրեան):
Կարօն, որի գործերը նախքան Իրանի յեղափոխութիւնը աւելի քան քառորդ դար Իրանի ժամանակակից գրականութեանը հետետողների մօտ ամենասիրած ու ժողովրդական բանաստեղծութիւններից էին համարուում, աւելի քան 25 տարի է, ինչ բնակում է ովկիանոսի միւս ափերում եւ գրեթէ մոռացութեան է մատնուել իրանցի եւ իրանահայ նոր սերնդի մօտ:
Շնորհալի ու ցաւատանջ բանաստեղծը իր ժողովրդական սէր ու հռչակ վայելող եղբօր (նորոգ հանգուցեալ) երգիչ Վիգէնի հետ մօտիկ անցեալում իրանական ժամանակակից արւեստի երկնակամարի մշտափայլ աստղերն են եղել: Սոյն յօդածով հեղինակը վարակիչ կարօտով յորդորել է վառ պահել Կարոյի յիշատակը, որպէսզի նոր սերունդն էլ հաղորդի Կարոյի բանաստեղծութիւններին, որոնք ունեն մնայուն արժէք եւ այժմեական են բոլոր ժամանակների համար, քանի շնչող ու զգացող մարդու հետ է անարդարութիւնն ու զրկանքը:
Յօդածը ներկայացնում ենք ամփոփ կերպով:

ԽՍԲ.

Բանաստեղծ Կարօ Տէրտրեանը Վիլիամ Սարոյեանի հետ՝ 1972 թ. Թեհրանում

Իրանի երիտասարդ սերունդը, նոյնիսկ իրանահայերը Կարոյին լաւ չեն ճանաչում եւ նրա զգացմունքների ու խոհերի վեհութեան մասին տեղեկութիւն չունեն: Նրանք չգիտեն, որ նրա բանաստեղծութիւններն ու արձակ գրութիւնները ինչ աղմուկ էին առաջացնում մտաւորականութեան եւ սովորական ժողովրդի մէջ: Մենք զարմանում էինք, որ ինչպէս է, որ մի հայ այն աստիճան տիրապետում է պարսկերէնին, որ իր ստեղծագործութիւնները դասուում են Իրանի ժամանակակից ամենաանւանի բանաստեղծների շարքը: Կարօն պարսկերէն էր գրում եւ բանաստեղծութիւն ու արձակ գրելիս՝ օգտուում էր ամենապարզ բառերից, որպէսզի նախ եւ առաջ կրօնի եւ ազգութեան տարանջատութիւնը պակսեցնի եւ ապա կարողանայ յարաբերութիւն ստեղծել շուկայի ու հրապարակի ոչ-մտաւորական մասսաների հետ: Մենք նրա գործերը կարդում ու արտասուում էինք եւ անհամբերութեամբ

սպասում նրա յաջորդ ստեղծագործութիւններին:

Կարոյի բանաստեղծութիւնը չէր սահմանափակուում միայն սիրային սովորական դարձած կրկնութիւններով, որովհետեւ նա ցաւի ու տանջանքի զաւակն էր եւ մի խօսքով՝ չարքաշների արւեստագէտը. դեհ, ինչպէ՞ս էր կարող ընչազուրկների կեանքի այն բոլոր ահաւոր իրականութիւնները անտեսել՝ զոհելով եարոջ աչք ու յօնքի գովաբանութեանը: «Եղբայրս՝ Վիգէնը» գրքում նա գրում է. «... Ես չգիտեմ մարդկային բառապաշարում աղքատութիւն բառից աւելի ցաւալի ու դիրաբեկ մի բառ կը գտնուի՞: Ես եւ Վիգէնը միասին ունէինք մէկ շալւարի «ծաղրանկար» եւ մէկ զոյգ «ջղային» կօշիկներ, որոնց մէջ յաճախ ոտքի մատները կօշկից դուրս էին «կենում»:

... Կարօն ռուս նշանաւոր գրող Գորկիի եւ ֆիլմաշխարհի հանճար Չառլի Չապլինի եւ բազմաթիւ ուրիշ մտաւորականների պէս ինքնուս էր եւ կեանքի դպրոցում էր կրթել եւ այդ պատճառով՝ նրա ստեղծագործութիւնները կարող ենք բանւոր դասակարգի արւեստի եւ գրականութեան շարքը դասել: Նրա հայրը գորգի առետրի միջոցով էր ապրում: Կարօն երբ նկատեց, թէ ովքեր են գործում գորգը եւ դրա շահը ում գրպանն է մտնում, ամբողջ էութեամբ տրտմութեամբ ու գարշանքով համակելով՝

գրեց.
«... *Խենթանալու աստիճան զգւում եմ,*
- Կեանքի՞ց, ոչ,
Ոչ էլ մահից.
Կարպետից... գորգից»:

«... Համադանում տեսայ... ոչ թէ մանուկ ժամանակ, ո՛չ... յետոյ տեսայ այդ՝ մարդկային էութեան հիւսւածքը. կարպետի հիւսւածքի թելերի1) փոխակերպող արհեստանոցները..., Ուզում եմ ասել այդ գորգագործութեան արհեստանոցները տեսայ ու տեսնելուս զուգընթաց՝ լսեցի՝ արհամարհած, ամօթխած, անարձագանգ ու «նոտա»-ին անտարբեր երգը գորգագործների, որոնք երգելով՝ մի դէպ գործ էին գործում գոռոգ կօշկատակերի գալիք օրերի համար, որոնք անծանօթ են զայրոյթին»: Ինչպէս տեսնում էք, Կարօն այս մի քանի տողով անում է նոյն Մոհամմադալի Աֆղանիի2) «Տանջանքի հիւսւածքը» խոշոր վէպի գործը: Ինչքան որ յիշում եմ, Կարօն ժողովրդական բանաստեղծ էր, ոչ՝ պետական եւ իր ստեղծագործութիւններում մէկ բառ քծմանք չկար իշխանութեան նկատմամբ: Իր եղբայրը՝

Վիգէնը, արտասահմանում ունեցած հարցազրոյցներում յաճախ խօսում էր արւեստագէտի անկողնակալութեան մասին, բայց կարօտախտը խեղդում էր իրեն եւ տխրութեան երանգով գունաւորում իր երգը: Սակայն Կարօն իմ տեսակէտից՝ համաշխարհային բանաստեղծ էր, քանի որ իր բանաստեղծութիւնների ծիրը անցնում էր ցեղային ու ազգային սահմաններից եւ խօսում էր ամբողջ աշխարհի հետ: Տգեղ աղջկայ մասին գրած նրա բանաստեղծութիւնը գեղեցկութիւնից զուրկ աղջկայ սրտի ցաւը պատմելուց առաւել փիլիսոփայական ու քաղաքական կողմեր ունի: Այդ պարզ քառեակով Կարօն փիլիսոփայօրէն արծարծում է գեղեցկութեան ու տգեղութեան հարցը կամ, աւելի լայն առումով, բարիքի, չարութեան եւ Աստծոյ հզօրութեան իմաստը եւ խորանում խնդրի մէջ:

Կարօն տրտում էր եւ տրտմութիւնը նրան ինքնասպանութեան դիմելու աստիճանին հասցրեց, եւ այդ տրտմութիւնը որոշ չափով բնական երեւոյթ էր: Իրանի նախկին վարչակարգում ապրող յանձնառու բանաստեղծը չէր կարող տրտմութիւնից փախչել: Միթէ ռուս նշանաւոր գրող Գորկին չփորձե՞ց ինքնասպան լինել, չէիս նշանաւոր գրող Կաֆկան էլ տառապում էր մշտական տրտմութեամբ: Նա էլ Կարոյի նման իր ապրած հասարակութեան փոքրամասնութիւններից էր, այն էլ իր ժամանակի հակահրեայ Եւրոպայի մթնոլորտում: Ես քսանմէկ-երկու տարեկան էի, երբ կարդում էի Կարոյի գործերը, այսօր երբ 40 տարի անց կրկին կարդում եմ, զարմանում եմ իր ընդարձակ գիտելիքների ու արւեստի զօրեղութեան նկատմամբ եւ յուզւում: Այն ժամանակից, երբ ջանացել եմ գործերս տպագրել, հասկացել եմ գրչի մարդկանց կրած տառապանքները՝ բռնի յետամնացութեան մատնւած մի հանրութեան մէջ: Գրողը կամ թարգմանիչը տարիներ վազում է մինչեւ հազար ցաւ ու չարչարանք կրելով՝ տպագրել տայ մի ստեղծագործութիւն եւ յետոյ երբ տպագրւում է, շահը հոսում է յարգելի հրատարակչի գրպանը. այդ կարգի համաձայն՝ գրչի մարդը մի կողմից ենթարկւած է մնում իշխանութիւնների ու գրաքննչական պատասխանատուութեան եւ միւս կողմից հասարակութեան ճաշակին, որը տարբեր պատճառներով հանգիստն ու անորակութիւնը աւելի է սիրում: Երկար ժամանակ է, ինչ Կարոյի գործերը այստեղ

տպագրուում ու վաճառուում են անհաշիւ կերպով եւ ինքը՝ Կարօն օտարութեան մէջ մի պատառ հացի համար դռներ է մաշում: Ա՛խ թէ ինչքան դժար է բարձր տարիքուն արտագաղթելը, այն էլ Կարոյի նման բանաստեղծի համար, որը ամբողջ էութեամբ զգացմունք էր ու սէր էր տածում Իրանի ամէն մի թիզ հողին: Վիզէնի յուղարկաւորութեան ֆիլմում Կարօն խիստ արտասուում էր. չէ՞ որ կորցրել էր թէ՛ եղբօրը, եւ թէ՛ ընկերոջը... Երբ Կարոյի բանաստեղծութիւնը միախառնուում էր Վիզէնի ծայնին, մեծ ոգեւորութիւն էր ստեղծում, որի օրինակը մենք լսում ենք «Լալայի» (Օրօր) եւ ուրիշ երգերում: Երկու եղբայրներն էլ օտարութիւնը չէին սիրում:

Վիզէնը անգամներ իր հարցազրոյցներում ու երգերում բացայայտ կերպով յիշում էր Իրանը եւ ասում, թէ ցուրտ է այնտեղ, քո հայրենիքը չէ: Պարզ է, որ օտարութիւնը օր ծերութեան ինչ օրի է մատնելու Կարոյին: Երբ լսեցի անւանի գրողներ՝ դոկտ. Զասան Զոնարմանդիի եւ Էսլամ Քազեմիի կեանքի աղետալի վերջաւորութեան մասին Ֆրանսիայում, սարսափեցի ու մտահոգւեցի միւսների ճակատագրի համար՝ ոսկու եւ ուժի այդ հասարակութեան մէջ: Դիտէք Ֆրանսիայի եւ Ամերիկայի խառնակութիւնները, թէ ինչպէս զրկւած մասսաները ճնշում են պատառ հացի համար եւ համաձայն գերմանացի իմաստասէր բանաստեղծ Բրեխտի՝ վա՛յ նրան, ով բարի դէմք ունի... Կարօն զրկւածների ճիչն է, խեղճ ու անօգնական մայրերի արցունքը, Կարոն փողոցների եզրին՝ գրավաճառների կորած կրպակներում է, շահանոլ հրատարակիչների ճանկերում, իմ սերնդի սրտի ու յիշողութեան մէջն է: Արդեօք նստել՝ սպասում ենք, որ Կարոյի մահից յետոյ ինչ-որ յուշերեկոյ կազմակերպե՞նք իր համար...

15.11.2005 (1384.8.24)

Հայերէնում՝ առէք ու թեզանիք (պարսկ. թարօփուդ):
2)-ժամանակակից նշանաւոր վիպագիր իրանցի:

Ատոմային էլեկտրակայանի 30 կիլոմետրանոց գոտում ռադիացիոն մոնիտորինգի տվյալները գտնվում են նորմայի շրջանակներում

ԵՐԵՎԱՆ, 17 ԶՈՒԼԻՍԻ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Հայկական ատոմային էլեկտրակայանի 30 կիլոմետրանոց գոտում ֆոնային գամմա ռադիացիոն մոնիտորինգի տվյալները գտնվում են նորմայի շրջանակներում: ՀՀ բնապահպանության նախարարության հասարակայնության հետ կապերի բաժնի պետ Արծրուն Պեպանյանն «Արմենպրես»-ին ասաց, որ ի պատասխան վերջին շրջանում նկատվող մտահոգությանն այս հարցում՝ Հայաստանի հիդրոոդերեւութաբանության եւ մոնիտորինգի պետական ծառայությունը չափումներ է իրականացրել, որոնք վկայում են, որ հուլիս ամսին այն տատանվել է 15-17.4 միկրոռենտգեն/ժամ միջակայքում: Միջազգային չափանիշներով՝ թույլատրելի ամենաբարձր սահմանը ժամում 27 միկրոռենտգենն է: Ա.Պեպանյանից տեղեկացանք նաեւ, որ հուլիսի 14-ին, երբ ատոմային էլեկտրակայանի սեփական կարիքների սնուցման էլեկտրական մասում նկատվել են լարման շեղումներ, ռադիացիան 16 միկրոռենտգեն/ժամ է եղել, որը, մասնագետների վկայությամբ, չի կարող բացասական հետեւանք ունենալ բուսական, կենդանական աշխարհի, մարդկանց առողջության վրա:

Հայ բռնցքամարտիկներն առաջին հաղթանակներն են տարել բռնցքամարտի Եվրոպայի առաջնությունում

ԵՐԵՎԱՆ, 17 ԶՈՒԼԻՍԻ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Հայաստանի բռնցքամարտիկներն իրենց առաջին հաղթանակներն են տարել հուլիսի 14-ին Բուլղարիայի Պլովդիվ քաղաքում մեկնարկած բռնցքամարտի Եվրոպայի առաջնությունում: Էջմիածինցի, 75 կգ քաշային Անդրանիկ Հակոբյանը հաղթել է անգլիացի Ջեյմս Դեզեյլին, 69 կգ քաշային, վանաձորցի Սամվել Մաթեոսյանը՝ հունգարացի Իշտվան Շիլիին, իսկ 48 կգ քաշային, երեւանցի Զովհաննես Դանիելյանը՝ մոլդովացի Վյաչեսլավ Գոյանին:

Հիշեցնենք, որ այս մրցաշարին թիմի զլխավոր մարզիչ Ռաֆայել Մեհրաբյանի ղեկավարությամբ մասնակցում են Հայաստանի ինը մարզիկներ, մրցամարտերը վարում է նաեւ Հայաստանի մրցավար, երեւանցի Սուրեն Ղազարյանը: